

Internationaal strafrecht

TEKST & COMMENTAAR

De tekst van het Wetboek van Strafrecht Boek I Titel I, het Wetboek van Strafvordering Vijfde boek, en andere voor het internationaal strafrecht relevante regelgeving voorzien van commentaar, aangevuld met aanverwante nationale en internationale regelgeving

Onder redactie van:

J.W. Ouwerkerk

hoogleraar Europees strafrecht universiteit Leiden

P.A.M. Verrest

coördinerend raadadviseur strafprocesrecht bij de Directie Wetgeving en Juridische Zaken van het Ministerie van Justitie en Veiligheid;
hoogleraar straf(proces)recht, in het bijzonder Europees en internationaal strafrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam

Achtste druk

 Wolters Kluwer

Deventer 2019

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	V
Auteurs	IX
Overzicht van internetbronnen	XIII
Lijst van afkortingen	XV
Verdragenoverzicht	XXIII
Verkort aangehaalde literatuur	XLVII
A. Jurisdictie en strafrechtelijke immuniteit	1
<i>A.I Nederlandse wet- en regelgeving</i>	3
A.I.a Wetboek van Strafrecht (Uittreksel)	3
A.I.b Besluit internationale verplichtingen extraterritoriale rechtsmacht	109
A.I.c Aanwijzing rechtsmachtgeschillen bij strafprocedures (alleen online beschikbaar).	119
B Wederzijdse rechtshulp	121
<i>B.I Nederlandse wet- en regelgeving</i>	123
B.I.a Wetboek van Strafvordering (Uittreksel)	123
B.I.b Implementatie Europees onderzoeksbevel	181
B.I.c Richtlijn Europees onderzoeksbevel	219
B.I.d Aanwijzing inzake de informatie-uitwisseling in het kader van de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (552i Sv)	263
B.I.e Aanwijzing rechtshulpverzoeken voor grensoverschrijdende observatie (2010)	263
B.I.f Aanwijzing internationale gemeenschappelijke onderzoeksteams	263
B.I.g Samenwerkingsbesluit bijzondere opsporingsbevoegdheden 2019 (Uittreksel)	265
B.I.h Wetboek van Strafvordering (Uittreksel)	273
B.I.i Wet politiegegevens (Uittreksel)	299
B.I.j Besluit politiegegevens (Uittreksel)	307
B.I.k Regeling buitenlandse verbindingsofficieren	325
<i>B.II Internationale regelgeving</i>	337
B.II.a Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Europees rechtshulpverdrag)	337

B.II.b	Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Aanvullend protocol bij Europees rechtshulpverdrag)	435
B.II.c	Tweede aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Tweede aanvullend protocol bij het Europees rechtshulpverdrag)	451
B.II.d	Overeenkomst ter uitvoering van het tussen de Regeringen van de Staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen (Schengen Uitvoeringsovereenkomst)	511
B.II.e	Overeenkomst, door de Raad vastgesteld overeenkomstig artikel 34 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de lidstaten van de Europese Unie (EU-rechtshulpovereenkomst)	573
B.II.f	Protocol vastgesteld door de Raad overeenkomstig artikel 34 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, bij de Overeenkomst betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de lidstaten van de Europese Unie (Aanvullend protocol bij EU-rechtshulpovereenkomst)	625
B.II.g	Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken tussen het Koninkrijk België, het Groothertogdom Luxemburg en het Koninkrijk der Nederlanden (Benelux uitleverings- en rechtshulpverdrag)	639
B.II.h	Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland betreffende de aanvulling en het vergemakkelijken van de toepassing van het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van 20 april 1959 (Overeenkomst van Wittem inzake rechtshulp)	659
B.II.i	Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de overeenkomst betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika aangaande wederzijdse rechtshulp in strafzaken, ondertekend te 's-Gravenhage op 12 juni 1981 (Rechtshulpverdrag NL-VS)	667
B.II.j	Gereserveerd	683
B.II.k	Verdrag betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Marokko (Rechtshulpverdrag NL-Marokko)	685
B.II.l	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Canada inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Rechtshulpverdrag NL-Canada)	699

B.II.m	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Australië inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Rechtshulpverdrag NL-Australië)	711
B.II.n	Verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Speciale Administratieve Regio Hong Kong van de Volksrepubliek China inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Rechtshulpverdrag NL-Hong Kong)	725
B.II.o	Overeenkomst opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie inzake wederzijdse bijstand en samenwerking tussen de douane-administraties (Overeenkomst douaneadministraties)	739
B.II.p	Besluit 2002/187/JBZ betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken	785
B.II.q	Besluit 2009/426/JBZ inzake het versterken van Eurojust en tot wijziging van Besluit 2002/187/JBZ betreffende de oprichting van Eurojust teneinde de strijd tegen ernstige vormen van criminaliteit te versterken	825
B.II.r	Verordening (EU) 2016/794 betreffende het Agentschap van de Europese Unie voor samenwerking op het gebied van rechtshandhaving (Europol)	833
B.II.s	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg inzake grensoverschrijdend politieel optreden (Verdrag van Senningen)	907
B.II.t	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake de grensoverschrijdende politieke samenwerking en de samenwerking in strafrechtelijke aangelegenheden (Verdrag van Enschede)	935
B.II.u	Verdrag tussen het Koninkrijk België, de Bondsrepubliek Duitsland, het Koninkrijk Spanje, de Republiek Frankrijk, het Groothertogdom Luxemburg, het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Oostenrijk inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van het terrorisme, de grensoverschrijdende criminaliteit en de illegale migratie (Verdrag van Prüm)	969
B.II.v	Besluit 2008/615/JBZ inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit	1029
B.II.w	Besluit 2008/616/JBZ betreffende de uitvoering van Besluit 2008/615/JBZ inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit	1049
C	Uitlevering en overlevering	1061
C.I	<i>Nederlandse wet- en regelgeving</i>	1063
C.I.a	Uitleveringswet	1063

C.I.b	Overleveringswet	1167
C.I.c	Kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten	1349
C.I.d	Uitvoeringswet Overeenkomst tussen de Europese Unie en IJsland en Noorwegen betreffende de procedures voor overlevering tussen de EU-lidstaten en IJsland en Noorwegen	1381
C.I.e	Overeenkomst tussen de Europese Unie en de Republiek IJsland en het Koninkrijk Noorwegen betreffende de procedures voor overlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie en IJsland en Noorwegen	1387
<i>C.II</i>	<i>Internationale regelgeving</i>	1417
C.II.a	Europees Verdrag betreffende uitlevering (Europees uitleveringsverdrag)	1417
C.II.b	Aanvullend protocol bij het Europees Verdrag betreffende uitlevering (Aanvullend protocol bij het Europees Uitleveringsverdrag)	1513
C.II.c	Tweede Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag betreffende uitlevering	1525
C.II.d	Derde Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag betreffende uitlevering	1537
C.II.e	Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het Uitleveringsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika, ondertekend te 's-Gravenhage op 24 juni 1980 (Uitleveringsverdrag NL-VS)	1551
C.II.f	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Canada inzake uitlevering	1569
C.II.g	Verdrag inzake uitlevering tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Australië (Uitleveringsverdrag NL-Australië)	1581
C.II.h	Verdrag tussen Nederland en Argentinië tot wederkerige uitlevering van misdadigers (Uitleveringsverdrag NL-Argentinië)	1593
C.II.i	Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname betreffende de uitlevering en rechtshulp in strafzaken	1601
C.II.j	Protocol houdende bijzondere voorzieningen inzake de op 27 augustus 1976 te 's-Gravenhage tot stand gekomen overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname betreffende de uitlevering en rechtshulp in strafzaken	1613
C.II.k	Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van Hong Kong inzake de overlevering van voortvluchtige delinquenten	1615

D	Overdracht van strafvervolgning	1627
<i>D.I</i>	<i>Nederlandse wet- en regelgeving</i>	1629
D.I.a	Wetboek van Strafvordering (Uittreksel)	1629
<i>D.II</i>	<i>Internationale regelgeving</i>	1671
D.II.a	Europees Verdrag betreffende de overdracht van strafvervolgning	1671
E	Overdracht van tenuitvoerlegging	1699
<i>E.I</i>	<i>Nederlandse wet- en regelgeving</i>	1701
E.I.a	Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnis	1701
E.I.b	Besluit ex artikel 58 Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnis	1789
E.I.c	Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbepalende en voorwaardelijke sancties	1793
E.I.d	Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging geldelijke sancties en beslissingen tot confiscatie	1863
E.I.e	Uitvoeringsbesluit wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging geldelijke sancties en beslissingen tot confiscatie	1915
E.I.f	Wetboek van Strafvordering (Uittreksel)	1917
E.I.g	Wetboek van Strafvordering (Uittreksel)	1941
<i>E.II</i>	<i>Internationale regelgeving</i>	1967
E.II.a	Europees Verdrag inzake de internationale geldigheid van strafvonnis	1967
E.II.b	Verdrag inzake de overbrenging van gevangene personen	2017
E.II.c	Aanvullend Protocol bij het Verdrag inzake de overbrenging van gevangene personen	2063
E.II.d	Verdrag tussen de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen inzake de tenuitvoerlegging van buitenlandse strafvonnis	2075
E.II.e	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Marokko inzake de overbrenging van gevangene personen	2093
E.II.f	Verdrag inzake de overbrenging van gevangene personen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Venezuela	2107
E.II.g	Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Thailand inzake de overbrenging van gevangene personen en de samenwerking bij de tenuitvoerlegging van strafvonnis	2119
E.II.h	Verdrag inzake de overbrenging van gevangene personen tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Republiek Zambia	2129
E.II.i	Verdrag inzake de overdracht van gevangene personen en van de tenuitvoerlegging van veroordelingen opgelegd bij vonnis tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Republiek Brazilië	2139
E.II.j	Verdrag inzake de overbrenging van gevangene personen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Peru	2151

E.II.k	Verdrag inzake de overbrenging van gevonniste personen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Dominicaanse Republiek	2159
E.II.l	Verdrag inzake de overbrenging van gevonniste personen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Cuba	2169
F	Rechtsgoedbeschermende multilaterale verdragen	2181
<i>FI</i>	<i>Witwassen</i>	2183
F.I.a	Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven	2183
F.I.b	Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika inzake wederzijdse samenwerking bij de opsporing, inbeslagneming en confiscatie van opbrengsten van en hulpmiddelen bij het plegen van misdrijven en de verdeling van geconfisqueerde voorwerpen (Overeenkomst NL-VS inzake wederzijdse samenwerking bij witwassen)	2207
F.I.c	Verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland ter aanvulling en vergemakkelijking van de werking van de overeenkomst van de Raad van Europa inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven, gesloten te Straatsburg op 8 november 1990 (Verdrag NL-Groot Brittannië ter aanvulling van Verdrag van Straatsburg)	2207
F.I.d	Verdrag van Warschau (2005)	2209
<i>FII</i>	<i>Corruptie</i>	2245
F.II.a	Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie	2245
F.II.b	Verdrag inzake de bestrijding van omkoping van buitenlandse ambtenaren bij internationale zakelijke transacties	2297
F.II.c	Aanwijzing opsporing en vervolging buitenlandse corruptie (2012A020)	2309
<i>FIII</i>	<i>Luchtvaartrecht</i>	2311
F.III.a	Verdrag inzake strafbare feiten en bepaalde andere handelingen begaan aan boord van luchtvaartuigen (Verdrag strafbare feiten aan boord van vliegtuigen)	2311
<i>FIV</i>	<i>Zeerecht</i>	2325
F.IV.a	Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee (Uit-treksel)	2325
<i>FV</i>	<i>Terrorisme</i>	2343
F.V.a	Europees Verdrag tot bestrijding van terrorisme	2343
F.V.b	Verdrag ter bestrijding van terroristische bomaanslagen	2351
F.V.c	Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme	2367

F.V.d	Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming van terrorisme	2387
<i>F.VI</i>	<i>Verdovende middelen</i>	2405
F.VI.a	Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen, 1961	2405
F.VI.b	Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen	2451
F.VI.c	Verdrag inzake de sluikhandel over zee, ter uitvoering van artikel 17 van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen	2537
<i>F.VII</i>	<i>Georganiseerde criminaliteit</i>	2539
F.VII.a	Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende misdaad	2539
F.VII.b	Protocol tegen de illegale vervaardiging van en handel in vuurwapens, hun onderdelen, componenten en munitie, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (Protocol tegen de illegale vervaardiging van vuurwapens)	2577
<i>F.VIII</i>	<i>Mensenhandel en mensensmokkel</i>	2593
F.VIII.a	Richtlijn 2002/90/EG tot omschrijving van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf (Mensensmokkel - Richtlijn hulpverlening bij illegale binnenkomst-doortocht-verblijf)	2593
F.VIII.b	Kaderbesluit tot versterking van het strafrechtelijk kader voor de bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf (Mensensmokkel - Kaderbesluit bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst-doortocht-verblijf)	2593
F.VIII.c	Protocol tegen de smokkel van migranten over land, over zee en door de lucht, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (Mensensmokkel Protocol)	2595
F.VIII.d	Richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (Mensenhandel Richtlijn 2011/36/EU)	2615
F.VIII.e	Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (Mensenhandel Protocol)	2641
F.VIII.f	Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel (Mensenhandel Verdrag)	2657

<i>F.IX</i>	<i>Cybercrime</i>	2685
F.IX.a	Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken (Cybercrimeverdrag)	2685
F.IX.b	Aanvullend Protocol bij het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken, betreffende de strafbaarstelling van handelingen van racistische en xenofobische aard verricht via computersystemen (Aanvullend protocol Cybercrimeverdrag)	2723
G	Internationale misdrijven en internationale tribunalen	2725
<i>G.I</i>	<i>Nederlandse wet- en regelgeving</i>	2727
G.I.a	Wet internationale misdrijven	2727
G.I.b	Wet overlevering inzake oorlogsmisdrijven	2805
G.I.c	Sanctiewet 1977	2821
G.I.d	Uitvoeringswet Internationaal Strafhof	2881
G.I.e	Uitvoeringswet restmechanismen straftribunalen	2933
G.I.f	Uitvoeringswet Speciaal Tribunaal voor Libanon	2953
<i>G.II</i>	<i>Internationale regelgeving</i>	2955
G.II.a	Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof	2955
G.II.b	Zetelverdrag tussen het Internationaal Strafhof en het Gastland (Permanente zetelovereenkomst ICC)	3037
G.II.c	Verdrag van Geneve betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd	3077
G.II.d	Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide (VN-Genocideverdrag)	3077
G.II.e	Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (VN-Folterverdrag)	3077
Register		3079

A JURISDICTIE EN STRAFRECHTELIJKE IMMUNITEIT

A.I NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING

A.I.a Wetboek van Strafrecht (Uittreksel)

EERSTE BOEK

Algemene bepalingen

TITEL I

Omvang van de werking van de strafwet

Artikel 2

De Nederlandse strafwet is toepasselijk op ieder die zich in Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt.

[23-03-1984, Stb. 92, i.w.tr. 01-05-1984/kamerstukken 17524]

[Inleidende opmerkingen art. 2-8d]

1. Algemeen. a. Rechtsmacht en het ontbreken ervan. In art. 2-8c wordt – in combinatie met het Besluit internationale verplichtingen extraterritoriale rechtsmacht – geregeld in welke gevallen Nederland rechtsmacht (jurisdictie) heeft gevestigd; in art. 8d wanneer daarvan desondanks geen gebruik mag worden gemaakt. Als rechtsmacht ontbreekt, heeft het Nederlandse OM geen recht om tot strafvervolgning over te gaan. In een concrete strafzaak komt deze kwestie aan de orde bij de derde vraag van art. 348 Sv, dus bij de vraag of het OM ontvankelijk is in zijn vervolging (HR 11 september 1990, NJ 1991/250; anders WvSv, A.L. Melai/M.S. Groenhuijsen e.a., art. 348-349 Sv, aant. 10). Doordat wordt aangeknoopt bij de ontvankelijkheid van het OM valt hieruit tevens op te maken dat het OM in de regel niet bevoegd is opsporingsonderzoek te verrichten ter zake van feiten waarin Nederland geen rechtsmacht toekomt (zie nader art. 4, aant. 6 onder b). De vraag naar de bevoegdheid van de rechter (de tweede vraag van art. 348 Sv) beperkt zich tot de absolute of relatieve bevoegdheid van de Nederlandse rechter binnen de Nederlandse rechterlijke organisatie (vgl. WvSv, A.L. Melai/M.S. Groenhuijsen e.a., art. 348-349 Sv, aant. 10). Corstens hanteert daarbij de term competentieverdeling en onderscheidt deze kwestie van de verdeling van de rechtsmacht over de verschillende staten, waarbij hij spreekt over ‘internationale jurisdictieverdeling’ (Corstens/Borgers/Kooijmans, *Het Nederlands strafprocesrecht* 2018, p. 169). **b. Regeling van de commune rechtsmacht in het Wetboek van Strafrecht en het Besluit internationale verplichtingen extraterritoriale rechtsmacht.** Sinds op 1 juli 2014 de Wet herziening regels betreffende extraterritoriale rechtsmacht in strafzaken (Stb. 2013, 484) in werking is getreden, is de rechtsmacht voor het commune strafrecht verspreid over het Wetboek van Strafrecht en het Besluit internationale verplichtingen extraterritoriale rechtsmacht (Stb. 2014, 47)

dat op dezelfde datum in werking is getreden (Stb. 2004, 103). Of de disseminatie van de commune rechtsmachtregeling de 'toegankelijkheid' ervan vergroot, dat als een van de uitgangspunten werd genoemd in de MvT bij het wetsvoorstel dat tot de wetswijziging leidde, moet worden betwijfeld (*Kamerstukken II 2012/13, 33572, 3, p. 2*). Zie voor de hoofdlijnen van de wet aant. 6.

2. Grenzen van rechtsmacht. Vanuit internationaal perspectief is de mogelijkheid van de Nederlandse wetgever om rechtsmacht te vestigen niet onbeperkt. Deze zogeheten wetgevende rechtsmacht wordt op twee manieren door het volkenrecht (internationaal recht) begrensd. **a. Kompetenz-Kompetenz.** Uitgangspunt is dat de bevoegdheid van elke nationale wetgever tot het vestigen van rechtsmacht (Kompetenz-Kompetenz) wordt beperkt door de grenzen die het volkenrecht daaraan stelt. Dat is de inhoud van de uitspraak van het Permanente Hof voor Internationale Justitie (de voorganger van het Internationaal Gerechtshof) in de zaak *S.S. Lotus* (7 september 1927). Voorop staat evenwel – zoals eveneens in die zaak werd vastgesteld – dat het volkenrecht geen algemeen verbod behelst voor een Staat om de toepassing van zijn wetten en de rechtsmacht van zijn gerechten uit te strekken over personen en feiten buiten zijn territorium. Elke Staat is vrij de grondslagen toe te passen die hij passend acht (*PCIJ Series A No. 10, p. 19*). Toch wordt in de praktijk doorgaans in geval van extraterritoriale rechtsmacht een volkenrechtelijke machtiging geleverd of een legitimerend aanknopingspunt tussen het betreffende feit of de verdachte en de Staat die tot opsporing en vervolging wil overgaan (zie ook art. 4, aant. 5). Over het antwoord op de vraag of die machtiging is verleend of zo een aanknopingspunt bestaat, kunnen Staten van mening verschillen. Zie met name de zaak *Dost* over een Nederlandse man die in Nederland (soft)drugs verkocht aan Duitsers en daarvoor in Duitsland werd vervolgd (A.M.M. Orie, 'Internationaal strafrechtelijke aspecten van de Dost-affaire', *NJB* 1976, p. 1045-1059; A. Krikke, 'De zaak Dost – enige opmerkingen over de rechtsmacht van de Bondsrepubliek bij de bestrijding van verdovende middelen', *Recht & Kritiek* 1976, p. 249-267; D.J.M.W. Paridaens, 'Dost krijgt opnieuw een zware duitse pijp te roken', *Recht & Kritiek* 1988, p. 216-227). Naar het oordeel van het Duitse Bundesgerichtshof behelst het volkenrecht geen verbod tot aanwending van universele rechtsmacht in die zaak (BGH 20 oktober 1976, BGHSt 27, 30, 33 *Dost I*). **b. Immunititeiten.** Voor bepaalde categorieën personen geldt een volkenrechtelijke immuniteit hetgeen betekent dat die personen niet zijn onderworpen aan de rechtsmacht van de (voor hen) buitenlandse staat waar zij zich bevinden. Historisch gezien vormen de leden van een bezettende krijgsmacht de belangrijkste categorie; thans zijn dat, vanwege de toegenomen aandacht voor de berechting van zogenoemde internationale misdrijven, buitenlandse staatshoofden, regeringsleiders en Ministers van Buitenlandse Zaken. Zie nader art. 8, aant. 3.

3. Aanknopingspunten voor rechtsmacht. In art. 2-8c zijn de volgende aanknopingspunten voor rechtsmacht te herkennen die verband houden met de plaats van het feit, de persoon van de verdachte of het slachtoffer en de aard van het feit. **a. Territorialiteitsbeginsel.** Art. 2 knoopt aan bij de *locus delicti* – dus niet de plaats waar de dader zich bevindt (vgl. art. 8 Wet algemene bepalingen) – voor zover dat Nederlands territorium betreft. In de staatssoevereiniteit ligt de bevoegdheid besloten te bepalen welke gedragingen die op het eigen territorium plaatsvinden, strafbaar worden geacht; welke niet en welke strafbare feiten daadwerkelijk worden vervolgd (art. 2, aant. 1 onder c). Dit aankno-

pingspunt kan extraterritoriale werking toekomen, afhankelijk van de toe te passen leer aan de hand waarvan de locus delicti wordt bepaald (art. 2, aant. 3). Soms is een grensoverschrijdende gedraging strafbaar gesteld zodat deze een inherente extraterritoriale werking heeft. Een voorbeeld is het 'over de grenzen van het Rijk in Europa' voeren (art. 278) waaronder ook het voeren van iemand vanuit het buitenland naar Nederland kan worden begrepen (HR 20 november 2001, NJ 2003/632).

b. Vlagbeginsel. Art. 3 knoopt aan bij de registratiestaat van vaar- en vliegtuigen. Het is een uitbreiding van het territorialiteitsbeginsel (Van Elst/Orie, *Strafmachtrecht* 2008, p. 47). Zie over de fictie 'schip is territorium' art. 3, aant. 3. De grondslag van het vlagbeginsel is het belang dat het misdrijf niet onbestraft blijft (*Smidt I*, p. 114 met betrekking tot vaartuigen). Straffeloosheid zou zonder rechtsmacht op basis van het vlagbeginsel het resultaat kunnen zijn indien het feit aan boord is begaan terwijl het vaar/vliegtuig zich buiten het territorium van een staat bevindt zoals op of boven volle zee. Nederland heeft zich verplicht rechtsmacht te vestigen over strafbare feiten begaan aan boord van een in Nederland ingeschreven vliegtuig (art. 3 lid 2 Overeenkomst inzake misdrijven en bepaalde andere handelingen begaan aan boord van vliegtuigen, Tokio 14 september 1963, *Trb.* 1964, 115) alsmede over (bepaalde) strafbare feiten die zijn begaan tegen of aan boord van een schip dat onder Nederlandse vlag vaart (art. 6 lid 1 Verdrag ter bestrijding van wederrechtelijke gedragingen gericht tegen de veiligheid van de zeescheepvaart, Rome 10 maart 1988, *Trb.* 1989, 17).

c. Actief nationaliteits- en personaliteitsbeginsel. Art. 7 knoopt aan bij de (Nederlandse) nationaliteit van de verdachte. De rechtvaardiging van deze grondslag is deels gelegen in het aloude verbod om eigen onderdanen uit te leveren (HR 7 januari 1975, NJ 1975/206). Het actief nationaliteitsbeginsel verschaft de nodige rechtsmacht om de verdachte die niet wordt uitgeleverd in eigen land te vervolgen. Aldus 'kan de Nederlander zich niet onttrekken aan de vervolging wegens een misdrijf, door hem in den vreemde gepleegd [...] door de wijk te nemen naar Nederland' (*Smidt I*, p. 129). Het belang van deze grondslag is gerelativeerd door de mogelijkheid Nederlanders uit of over te leveren indien de garantie is gegeven dat zij hun eventuele vrijheidsbenemende sanctie in Nederland kunnen ondergaan (art. 4 lid 1 Uitleveringswet 1967; art. 6 lid 1 Overleveringswet). Het uitleveringsverbod kan het actief nationaliteitsbeginsel niet volledig verklaren doordat de rechtsmacht op basis hiervan zich uitstrekt over meer misdrijven dan waarvoor kan worden uitgeleverd. Daarnaast is de Nederlandse nationaliteit van de verdachte als zodanig reeds voldoende rechtvaardiging om de heerschappij van de strafwet ook buiten het territorium over hem uit te strekken (*Smidt I*, p. 129). Dat dient het belang van de Nederlandse overheid: *interest rei publicae habere bonos subditos* (*Pompe*, p. 513). Molukkers worden bij de toepassing van de Nederlandse wetgeving behandeld als Nederlanders (art. 7, aant. 2).

Actief personaliteitsbeginsel. In art. 8 en art. 8a wordt niet aangesloten bij de nationaliteit maar bij de persoon van de verdachte die op andere gronden een band met Nederland heeft ('Nederlandse ambtenaar'; 'schipper en de opvarenden van een Nederlands vaartuig').

Actief domiciliebeginsel. Indien de band met Nederland berust op de (vaste) woon- of verblijfplaats, is sprake van het domiciliebeginsel. Art. 7 lid 3 knoopt uitdrukkelijk aan bij de vaste woon- of verblijfplaats van de verdachte in Nederland. Het domiciliebeginsel is ook te herkennen in de wijze waarop, op grond van art. 8b lid 1 in samenhang met art. 552y lid 1 aanhef en onderdeel a Sv, afgeleide rechtsmacht kan worden uitgeoefend over feiten die in het buitenland zijn begaan door in Nederland gedomicilieerde buitenlanders (J.J.E. Schutte, 'Overdracht en overname van strafvervolging', AA 1986, p. 33).

d. Beschermingsbeginsel.

De bescherming van de Nederlandse staatkundige structuur en economische belangen is te herkennen in de rechtsmacht met betrekking tot de meeste misdrijven tegen de veiligheid van de staat (art. 4 onderdeel a); de fysieke integriteit van de koning en de vermoedelijke opvolger van de koning enz. (art. 4 onderdeel a); van rijkswege uitgegeven zegels of rijksmerken (art. 4 onderdeel c); het namaken of vervalsen van krachtens de Postwet uitgegeven zegels (art. 4 onderdeel c) en valsheid in schuldbrieven of certificaten van schuld enz. van de Nederlandse staat of van een Nederlandse provincie, gemeente of openbare instelling (art. 4 onderdeel d). Mok & Duk duiden dit beginsel tezamen met het universaliteitsbeginsel aan als geval van 'volledige rechtsmacht' waarin de Nederlandse strafwet van toepassing is ongeacht de plaats van het feit en de nationaliteit van de dader (Toepassing van Nederlands strafrecht op buiten Nederland begane delicten, *HNJV* 1980, p. 132). **Uitgebreid beschermingsbeginsel.** Op grond van art. 6 jo. art. 4 lid 1 onderdeel c en d Besluit strekt de Nederlandse strafwet zich uit over staatkundige en/of economische belangen van met Nederland verbonden landen of instanties. Dit kan worden aangeduid als het uitgebreid beschermingsbeginsel dat evenwel ook als variant van het universaliteitsbeginsel wordt aangeduid (vgl. B.V.A. Röling, 'Enkele volkenrechtelijke aantekeningen bij de Wet oorlogsstrafrecht', in: *Varia Juris Gentium* (François bundel) 1959, p. 267). **e. Passief nationaliteits- en personaliteitsbeginsel.** Een variant van het beschermingsbeginsel betreft het passief nationaliteits- en personaliteitsbeginsel waarbij rechtsmacht wordt gebaseerd op de Nederlandse nationaliteit van de persoon tegen wie het feit is gericht respectievelijk diens band met Nederland. Onder persoon moet behalve een natuurlijke persoon ook een rechtspersoon of (lucht)vaartuig worden begrepen. De Nederlandse wetgever stond vanouds afwijzend tegenover deze grondslagen maar heeft deze houding prijsgegeven bij de uitvoering van het zogenoemde diplomatenverdrag (thans art. 6 jo. art. 2 lid 1 onderdeel d Besluit; *Kamerstukken II* 1983/84, 18439, 3, p. 11-12; ook kritisch is G.A.M. Strijards, 'Het passief personaliteitsbeginsel in opmars?', *DD*, 1985 p. 189-203). Thans gaat het in art. 5 zelfs vooraf aan art. 7 dat op het actief nationaliteitsbeginsel berust. **Passief domiciliebeginsel.** De uitzonderlijke rechtsmacht die aanknoopt bij hier verblijvende c.q. woonachtige buitenlanders, ligt als algemeen uitgangspunt ten grondslag aan art. 5 lid 2 op grond waarvan de Nederlandse strafwet toepasselijk is op bepaalde misdrijven die in het buitenland worden begaan tegen 'de vreemdeling die in Nederland een vaste woon- of verblijfplaats heeft'. Daarnaast ligt het ten grondslag aan art. 6 i.c.m. art. 4 lid 1 onderdeel c Besluit waarin rechtsmacht is gevestigd over terroristische gepleegd 'met het oogmerk de bevolking of een deel der bevolking van Nederland vrees aan te jagen, een Nederlandse overheid of een in Nederland gevestigde instelling of organisatie van de Europese Unie wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, of de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van Nederland of een in Nederland gevestigde instelling of organisatie van de Europese Unie ernstig te ontwrichten of te vernietigen'. **f. Afgeleide rechtsmacht/stellvertretende Strafrechtspflege.** Afgeleide rechtsmacht kan worden herkend in c.q. ligt ten grondslag aan een drietal regelingen. De eerste betreft de regeling inzake de overname van strafvervolgning van een andere staat of van een internationaal gerecht (art. 8b). De tweede en derde hebben beide betrekking op het geval waarin de vreemdeling niet wordt uitgeleverd maar stellen daaraan uiteenlopende voorwaarden. De tweede regeling, in art. 8b lid 3, heeft betrekking op (grotfweg) terroristische misdrijven en stelt als voorwaarde dat een uitleveringsverzoek is afgewezen. De derde regeling, in art. 8c, is niet beperkt tot terroristische misdrijven

maar heeft betrekking op misdrijven waarop een gevangenisstraf is gesteld van ten minste acht jaren en hetzij een uitleveringsverzoek is afgewezen (onderdeel a) hetzij uitlevering niet mogelijk is wegens het ontbreken van een verdragsrelatie (onderdeel b). Hetgeen hierna wordt opgemerkt, heeft betrekking op de overname van strafvervolging (art. 8b). **Verzoek om overname van strafvervolging.** De overname kan berusten op een uitdrukkelijk verzoek tot overname van strafvervolging (art. 6 EVOS). In dat geval is sprake van stellvertretende Strafrechtspflege oftewel plaatsvervangende rechtsmacht (C. Pappas, *Stellvertretende Strafrechtspflege* (diss. Freiburg), 1996). Het verzoek tot overname van strafvervolging kan ook besloten liggen in het doen van een verzoek om uitlevering indien het toepasselijke verdrag erin voorziet dat de verdachte zal worden vervolgd door de staat waar hij zich bevindt indien een verzoek om zijn uitlevering wordt afgewezen (aut dedere aut judicare: ofwel overdragen ofwel vervolgen). Die fictie behelst art. 552hh lid 1 Sv met betrekking tot de in lid 2 van dat artikel genoemde verdragen. **Dubbele strafbaarheid vereist.** Aan het vereiste van dubbele strafbaarheid moet zijn voldaan nu de rechtsmacht van een andere staat of internationaal gerecht wordt overgenomen. Daarin ligt besloten dat het feit in die andere staat strafbaar is dan wel strafbaar is krachtens het Statuut van het internationaal gerecht. Of het feit strafbaar is in de Staat waar het is begaan (dit hoeft niet de Staat te zijn waarvan de originaire rechtsmacht wordt overgenomen), is een andere kwestie die afhangt van de wijze waarop de rechtsmacht van de overdragende Staat of het internationaal gerecht is geregeld. Indien Nederland op grond van andere aanknopingspunten dan afgeleide rechtsmacht reeds rechtsmacht toekomt, is een beroep op afgeleide rechtsmacht niet nodig. Dat is in de praktijk in het bijzonder van belang indien rechtsmacht kan worden gebaseerd op een aanknopingspunt waarbij dubbele strafbaarheid niet is vereist (art. 4; art. 7 lid 2) en omdat het uitoefenen van afgeleide rechtsmacht aan bepaalde voorwaarden is gebonden (vgl. HR 23 oktober 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD4463). **g. Universaliteitsbeginsel.** De twaalf onderdelen in het Besluit waarin wordt aangeknoopt bij de enkele aanwezigheid van de verdachte in Nederland kunnen als toepassing van het universaliteitsbeginsel worden aangemerkt. Het belang van de vervolging en bestraffing van deze strafbare feiten heeft de internationale gemeenschap zich aangetrokken. In zoverre kan worden gesteld dat deze feiten tegen de (belangen van de) internationale gemeenschap zijn gericht c.q. betrekking hebben op 'internationaal beschermde rechtsgoederen' (HSR par. 3.2.2.23). Dat aanknopingspunt heeft, vergeleken met de aanwezigheid van de verdachte in Nederland, minder onderscheidend vermogen omdat niet over elk internationaal beschermd rechtsgoed universele rechtsmacht is gevestigd (slavenhandel, drugsdelicten). Ook de aanwezigheid van de verdachte in Nederland is niet hét onderscheidend aanknopingspunt. De rechtsmacht over valsemunterij en zeeroof (art. 4 onderdeel c en e) berust eveneens op het universaliteitsbeginsel terwijl de wet de aanwezigheid van de verdachte niet als voorwaarde stelt (zie over dit laatste evenwel art. 6, aant. 6 onder b). **Dubbele strafbaarheid niet vereist.** De wet vereist terecht geen dubbele strafbaarheid. Dat vereiste lijkt ook moeilijk te verenigen met de verplichting naar internationaal recht de betreffende feiten te vervolgen en te bestraffen.

4. Geen rangorde maar overleg voorgeschreven in EU-verband. a. Geen rangorde.

Tussen de te onderscheiden aanknopingspunten voor rechtsmacht bestaat geen rangorde. Met name de dominante rol van het historisch sterke aanknopingspunt van de locus delicti is gerelativeerd met het toegenomen belang van wat 'goede rechtsbede-

ling' wordt genoemd hetgeen overigens geen vastomlijnd concept is (Rüter/Swart, 'De toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet; van locus delicti naar goede rechtsbedeling', in: *Honderd jaar Wetboek van Strafrecht 1986*, p. 243-274). In het kader van de goede rechtsbedeling dient voor een strafbaar feit met grensoverschrijdende aspecten (waarbij derhalve mag worden aangenomen dat de rechtsmacht van meerdere staten daarbij zal aanknopen) van geval tot geval te worden bepaald waar vervolging het meest is aangewezen. Belangrijke criteria daarvoor zijn neergelegd in art. 8 lid 1 Europees Verdrag betreffende de overdracht van strafvervolging. Daaronder zijn: de vaste woonplaats van verdachte; de staat waarvan verdachte onderdaan c.q. afkomstig is; waar de verdachte reeds een vrijheidsbenemende sanctie ondergaat; wordt verdachte reeds vervolgd wegens hetzelfde feit of andere feiten; de mogelijkheden voor reclassering.

b. In EU-verband is overleg voorgeschreven. In EU-verband is een mechanisme vastgesteld dat de keuze moet vergemakkelijken voor de lidstaat die het best geplaatst is om vervolging in te stellen: Kaderbesluit 2009/948/JBZ van de Raad van 30 november 2009 over het voorkomen en beslechten van geschillen over de uitoefening van rechtsmacht bij strafprocedures, *PbEU L 328/42* van 15 december 2009. (Zie het hieraan voorafgegane Groenboek over jurisdictiegeschillen en het ne bis in idem-beginsel in strafprocedures, COM (2005)696 def.) Daarmee kunnen jurisdictiegeschillen tussen de betrokken staten worden voorkómen. De toepassing van het ne bis in idem-beginsel biedt slechts een beperkte 'oplossing' indien zich een dergelijk positief rechtsmachtconflict reeds heeft verwezenlijkt (vgl. art. 54 Schengen Uitvoeringsovereenkomst).

c. Aanwijzing rechtsmachtgeschillen bij strafprocedures. Overleg is voorgeschreven in de Aanwijzing rechtsmachtgeschillen bij strafprocedures (*Strct.* 2012, 11716) die strekt tot uitvoering van voornoemd Kaderbesluit. Indien de Ovj tijdens het strafrechtelijk onderzoek 'op redelijke gronden' aanneemt dat in een andere EU-lidstaat een parallelle strafrechtelijke procedure wegens dezelfde feiten ten aanzien van dezelfde persoon wordt gevoerd, dan treedt de Ovj in contact met de andere lidstaat. Van een concreet rechtsmachtgeschil behoeft nog geen sprake te zijn, terwijl in de Aanwijzing en het Kaderbesluit geen volgorde van aanknopingspunten voor rechtsmacht is voorgeschreven. Het contact dient ertoe 'overeenstemming te bereiken over een effectieve oplossing om de nadelige gevolgen van dergelijke parallelle procedures te voorkomen' (art. 1 lid 2 onderdeel b Kaderbesluit).

5. Aanvullende rechtsmacht in bijzondere wetten. In aanvulling op de rechtsmachtregeling van art. 2-7 wordt in bijzondere wetten de toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet uitgebreid. Behalve op de voorzieningen in art. 73 AWR, art. 11:1 Arbeidstijdenwet en art. 65 Schepewet kan bij wijze van voorbeeld op de volgende bijzondere wetten worden gewezen die in het bijzonder voor de praktijk van belang zijn.

a. Art. 3 WED. Deelneming aan een binnen Nederland gepleegd economisch delict is ook strafbaar indien de deelnemer zich buiten Nederland aan het feit heeft schuldig gemaakt. Aan de strafbaarstelling van elders begane delicten bestond 'een bepaalde behoefte', zoals ook art. 3-7 aan de werking van de Nederlandse strafwet enige uitbreiding geven (*Kamerstukken II 1947/48*, 603, 3, p. 9). Waaruit de behoefte tot uitbreiding in het bijzonder voor economische delicten bestond, is tijdens de parlementaire voorbereiding van de WED niet aan de orde geweest. Zonder deze bepaling zou deelneming in het buitenland aan een feit dat in Nederland wordt gepleegd niet strafbaar zijn voor zover wordt vastgehouden aan het zelfstandige karakter van deelneming hetgeen betekent dat deelneming in beginsel een eigen tijd en plaats heeft. Op dit uitgangspunt zijn inmiddels in de recht-

spraak tal van uitzonderingen aangenomen (zie daarover art. 2, aant. 4 onder b). Art. 3 WED diende ter inspiratie voor de totstandkoming van art. 13 lid 3 Opiumwet. **b. Art. 13 lid 3 Opiumwet.** De Nederlandse strafwet wordt in art. 13 lid 3 Opiumwet toepasselijk verklaard op een ieder die zich buiten Nederland schuldig maakt aan – kort gezegd – poging tot of deelneming aan dan wel het voorbereiden of bevorderen van het binnen of buiten het grondgebied van Nederland brengen van lijst I-middelen. Als argument voor de ruimere rechtsmachtregeling werd gegeven dat het gedragingen betreft die in het buitenland worden ondernomen met het oogmerk de Nederlandse samenleving schade toe te brengen (MvT, *Kamerstukken II* 1982/83, 17975, 3, p. 9). Vervolgbaar werd geacht een ieder 'die in het buitenland tot invoer van verdovende middelen in Nederland uitlokt (en niet alleen, zoals tot nu toe, de koerier die als uitvoerder van de operatie wordt gebruikt), een dergelijke invoer doet plegen (bij voorbeeld door middel van onwetende koeriers) of aan die invoer medeplichtig is (en voor die medeplichtigheid een deel van de opbrengst van de transactie verkrijgt). Voorts valt ook de mislukte invoer in Nederland (bijvoorbeeld doordat de koerier wordt aangehouden voordat de Nederlandse grens is overschreden) en de deelneming aan poging tot invoer in Nederland (denk aan degene die het vervoer over een groot deel van het buitenlandse traject heeft verricht, voordat de verdovende middelen bij een andere koerier werden aangetroffen) onder de werking van de nieuwe bepaling. [...] Ten aanzien van de uitvoer uit Nederland is het vorenstaande van overeenkomstige toepassing.' (MvT, *Kamerstukken II* 1982/83, 17975, 3, p. 9-10). **Dubbele strafbaarheid is niet vereist.** Het stellen van die voorwaarde zou de vervolgingsmogelijkheden ernstig kunnen inperken; het 'binnen het grondgebied van Nederland brengen' zal in die vorm in de buitenlandse wetgeving niet strafbaar zijn gesteld (MvT, *Kamerstukken II* 1982/83, 17975, 3, p. 8). **c. Art. 4 en 168 Wetboek van Militair Strafrecht.** De Nederlandse strafwet is toepasselijk op de militair die zich buiten Nederland schuldig maakt aan 'enig strafbaar feit'. De voorwaarde van dubbele strafbaarheid wordt hier niet gesteld. Tevens betreft de rechtsmacht zowel misdrijven als overtredingen. Bij de vestiging van deze extraterritoriale rechtsmacht is aan Nederlandse belangen gedacht: 'Men denke aan beledigingen of gewelddadigheden van minderen tegen hunne meederen die zij op reis ontmoeten, aan misbruik van gezag, en aan tal van zuiver militaire of gemengde delikten, die buiten dienst in den vreemde door Nederlandsche militairen kunnen worden gepleegd, waardoor Nederlandsche belangen worden benadeeld, doch met welke vervolging de vreemde justitie zich wel niet zal inlaten.' (MvT, *Kamerstukken II* 1896/97, 195, 3, p. 17). Een verdergaande uitbreiding bevat art. 168 WMSr dat straf stelt op een feit 'dat niet met straf wordt bedreigd door enige ingevolge dit wetboek toepasselijke strafbepaling, doch waarvoor hij ingevolge enige op hem toepasselijke wet van het land, waar het feit begaan wordt, strafbaar is'. Daarmee worden de noodzakelijke maatregelen genomen 'om eerbiediging van het recht van de staat van verblijf te verzekeren' (MvT, *Kamerstukken II* 1957/58, 5169 (R 112), 5, p. 22). **d. (Wet) internationale misdrijven.** Voor de internationale verhoudingen van bijzonder belang is de universele rechtsmacht die in art. 2 Wet internationale misdrijven is gevestigd met betrekking tot oorlogsmisdrijven, genocide en andere misdrijven tegen de mensheid alsmede over foltering en gedwongen verdwijning. Voor feiten die zijn gepleegd vóór het in werking treden van die wet op 1 oktober 2003 blijft de extraterritoriale rechtsmacht van betekenis zoals die is gevestigd in art. 3 Wet oorlogsstrafrecht; art. 5 Uitvoeringswet folteringverdrag en art. 5 Uitvoeringswet genocideverdrag. **e. Art. 13 Sanctiewet 1977.** Rechtsmacht op basis van het actief nationaliteitsbeginsel is gevestigd met betrekking tot overtredingen van

door de internationale gemeenschap afgekondigde sanctiemaatregelen. Die vormde de basis voor de vervolging van de Nederlander Kouwenhoven die in hoger beroep door het hof werd vrijgesproken van onder meer overtredingen van de Sanctiebesluiten Liberia 2001 en 2002 (Hof Den Haag 10 maart 2008, NJ 2008/469). Zie Inleidende opmerkingen, aant. 7 onder a Sanctiewet 1977 en art. 13, aant. 2 Sanctiewet 1977. **f. Visserijwet 1963.** Een wellicht onverwacht ver reikende toepasbaarheid van de Nederlandse strafwet geeft art. 58 onderdeel b Visserijwet 1963. Het voorziet in universele rechtsmacht met betrekking tot bepaalde overtredingen van beheers- en instandhoudingsmaatregelen van 'grensoverschrijdende en over grote afstanden trekkende visbestanden'. Deze regeling strekt tot uitvoering van de Overeenkomst over de toepassing van de bepalingen van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee van 10 december 1982 die betrekking hebben op de instandhouding en het beheer van de grensoverschrijdende en over grote afstanden trekkende visbestanden, New York, 4 augustus 1995. (Trb. 1996, 277; Trb. 2000, 40; i.w.tr., ook voor Nederland, op 11 december 2001, Trb. 2007, 145, p. 14; Stb. 2001, 536, p. 1).

6. Wet herziening regels betreffende extraterritoriale rechtsmacht in strafzaken.

a. Algemeen. In de op 1 juli 2014 in werking getreden wet is de extraterritoriale rechtsmacht die in het Wetboek van Strafrecht is neergelegd, ingrijpend gewijzigd: de artikelen zijn opnieuw gerangschikt, waarbij bestaande onderdelen uit met name art. 4, 5, 5a en 5b zijn ondergebracht in een besluit: Besluit internationale verplichtingen extraterritoriale rechtsmacht (Stb. 2014, 47). In de regel wordt voor het toepassingsbereik van de strafwet geen onderscheid meer gemaakt tussen Nederlanders en vreemdelingen (art. 5 lid 2 en art. 7 lid 3); afgeleide rechtsmacht wordt een algemene grondslag voor rechtsmacht inzake vreemdelingen (art. 8c). De wijzigingen sluiten aan bij de drie uitgangspunten die bij de herziening zijn gehanteerd: 1. versterking van de beschermende functie van de Nederlandse strafwet; 2. het ongedaan maken van het bestaande onderscheid in rechtsmacht over Nederlanders en de hier woonachtige vreemdelingen; en 3. vergroting van de toegankelijkheid van de rechtsmachtregeling (*Kamerstukken II 2012/13, 33572, 3, p. 2*). **b. Vergroting van de toegankelijkheid van de rechtsmachtregeling: verdragsverplichtingen.** De gedetailleerde regeling van de extraterritoriale rechtsmacht die thans is gevestigd om uitvoering te geven aan verdragsverplichtingen is grotendeels uit het Wetboek van Strafrecht gehaald en ondergebracht in het besluit dat uitwerking geeft aan het nieuwe art. 6 lid 1 waarin de Nederlandse wet van toepassing wordt verklaard 'op een ieder die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een feit voor zover een bij algemene maatregel van bestuur dat aangewezen verdrag of besluit van een volkenrechtelijke organisatie tot het vestigen van rechtsmacht over dat feit verplicht.' In het besluit zijn de verdragen aangewezen en gerangschikt naar het kader waarbinnen de verdragen tot stand zijn gekomen: de Verenigde Naties; de Raad van Europa; de Europese Unie (bijlage bij *Kamerstukken II 2012/13, 33572, 3*). In een bijlage bij het besluit worden de verdragen vermeld die tot het vestigen van rechtsmacht verplichten. Het resultaat is een regeling van verdrag gerelateerde rechtsmacht – naast de regeling in art. 2-8c Sr – die is verspreid over art. 6, een besluit en een bijlage, die in combinatie een grondslag vormen voor rechtsmacht op basis van het universaliteitsbeginsel, het beschermingsbeginsel en zowel het actieve als het passieve personaliteitsbeginsel. **c. Vergroting van de toegankelijkheid van de rechtsmachtregeling: systematische wijzigingen.** Met uitzondering van art. 3 en 4 zijn de andere artikelen inzake extraterritoriale rechtsmacht opnieuw